

HAL
open science

La projecció internacional de la literatura com a dinàmica activa de la difusió de la identitat catalana

Maria Patricio Mulero

► To cite this version:

Maria Patricio Mulero. La projecció internacional de la literatura com a dinàmica activa de la difusió de la identitat catalana. Catalonia, 2022, 31, <10.4000/catalonia.3416>. <hal-04182801>

HAL Id: hal-04182801

<https://hal.science/hal-04182801v1>

Submitted on 18 Aug 2023

HAL is a multi-disciplinary open access archive for the deposit and dissemination of scientific research documents, whether they are published or not. The documents may come from teaching and research institutions in France or abroad, or from public or private research centers.

L'archive ouverte pluridisciplinaire **HAL**, est destinée au dépôt et à la diffusion de documents scientifiques de niveau recherche, publiés ou non, émanant des établissements d'enseignement et de recherche français ou étrangers, des laboratoires publics ou privés.

HAL Authorization

Catalonia

31 | Deuxième semestre 2022

La projection de la Catalogne et des pays de langue catalane à l'étranger (XXe-XXIe siècles) : diplomatie, paradiplomatie et réseaux

La projecció internacional de la literatura com a dinàmica activa de la difusió de la identitat catalana

The international projection of literature as an active dynamic in the dissemination of the Catalan identity

Maria Patricio Mulero

Édition électronique

URL : <https://journals.openedition.org/catalonia/3416>

DOI : [10.4000/catalonia.3416](https://doi.org/10.4000/catalonia.3416)

ISSN : 1760-6659

Éditeur

Sorbonne Université - Laboratoire CRIMIC (EA 2561)

Référence électronique

Maria Patricio Mulero, «La projecció internacional de la literatura com a dinàmica activa de la difusió de la identitat catalana», *Catalonia* [En línia], 31 | Deuxième semestre 2022, Publicat el 15 décembre 2022, Consultat el 18 août 2023. URL: <http://journals.openedition.org/catalonia/3416> ; DOI: <https://doi.org/10.4000/catalonia.3416>

Ce document a été généré automatiquement le 18 août 2023.

Creative Commons - Attribution-NonCommercial-NoDerivatives 4.0 International - CC BY-NC-ND 4.0
<https://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/>

La projecció internacional de la literatura com a dinàmica activa de la difusió de la identitat catalana

The international projection of literature as an active dynamic in the dissemination of the Catalan identity

Maria Patricio Mulero

La projecció internacional de la literatura catalana

- 1 La literatura en català s'ha desenvolupat històricament en un context complicat. Sent el món literari, sociològicament parlant, un àmbit estructurat en una classificació de les literatures partint de la posició més o menys dominant en funció de les seves llengües d'origen¹, el cas de la literatura catalana no ha partit d'un avantatge particular, en comparació amb les cultures dominants dels estats. Òbviament, la imprescindible tasca dels traductors, com en el cas de moltes altres llengües europees, ha permès l'exportació d'obres catalanes a altres llengües. Però seria erroni pensar que únicament ha d'existir la possibilitat de traduir una llengua perquè una literatura pugui projectar-se internacionalment. Una cadena d'agents del llibre intervenen en tot el procés per a dur a terme aquesta projecció, que és més complexa que la d'altres productes culturals, pel fet que la literatura exportada s'elabora en una llengua diferent a la del lector i remet sovint a una societat estrangera.
- 2 La projecció internacional de la literatura catalana pot existir amb naturalitat a partir de l'adveniment de la democràcia a Espanya, quan existeix una voluntat política de deixar de reprimir la llengua catalana reduint-la a una expressió minoritària². És rellevant destacar la importància de la literatura des d'una perspectiva sociològica, en el sentit que la literatura catalana actua com a ambaixadora de la realitat de Catalunya i amb la seva difusió es comunica en part la identitat catalana al món.

- 3 La sociologia de la literatura considera que en els textos literaris s'inscriuen les representacions d'una època i les seves qüestions socials³, motiu pel qual la projecció de les obres és estratègica per a un ampli coneixement de la societat catalana. En la construcció de les identitats nacionals, la literatura ha tingut sempre un rol cabdal⁴. Complementàriament, també la sociologia de la literatura té en compte com a objecte d'estudi les interaccions entre les diferents institucions i actors que es relacionen amb el fet literari: escriptors, editors, traductors, agents, prescriptors com els llibreters, o institucions culturals. La nostra hipòtesi de partida és analitzar com la projecció internacional de la literatura catalana contribueix a la tasca diplomàtica de la difusió de la cultura i identitats catalanes a nivell internacional. Per tal d'analitzar la seva evolució, hem revisat les memòries i informes d'activitat de l'Institut Ramon Llull (amb qui també hem realitzat una entrevista) i de l'Oficina UNESCO Barcelona Ciutat de la Literatura UNESCO. La primera institució ens ha permès conèixer la diversitat d'activitats literàries que es fan a l'estranger, degut a la seva tasca internacional, i la segona ens ha permès complementar les informacions anteriors amb alguns esdeveniments internacionals en els que han cooperat amb l'IRL. Per tal de veure el reforç i la col·laboració de les dues institucions en la projecció internacional de la literatura catalana, s'ha posat en focus en la trajectòria a partir del 2015, any de la integració de Barcelona a la Xarxa UNESCO de Ciutats Creatives, tot tenint en compte alguns moments clau anteriors com la Fira de Frankfurt al 2007. El període seleccionat també ens permet preguntar-nos si el context polític del procés i el referèndum del 2017 han tingut alguna mena d'impacte en la projecció internacional literària.

La Fira de Frankfurt 2007 i Barcelona Ciutat de la Literatura UNESCO

- 4 En les darreres dècades podem destacar dos esdeveniments clau per a la projecció internacional de la literatura catalana. En primer lloc, la cultura catalana com a cultura convidada a la cita més important del món en l'àmbit del llibre, la fira de Frankfurt, concretament l'any 2007. L'esdeveniment va convertir-se en la fita més rellevant per a la difusió literària des de Catalunya, i va permetre atraure l'atenció mediàtica sobre la tradició literària catalana. Raül-David Martínez, delegat de l'Institut Ramon Llull a París, explica que aquella cita va ser clau, perquè «va permetre la descoberta de tota una cultura, amb activitats de tot tipus i amb un pressupost que no es va repetir»⁵. A partir del 2007, la literatura catalana ha comptat amb un estand permanent a la Fira del Llibre de Frankfurt de l'Institut Català d'Empreses Culturals. Es tracta d'un recurs a disposició dels diversos agents de la cadena del llibre; editors i institucions hi troben una eina clau al mercat de drets més important del món. Si als primers els permet establir vincles per a traduccions en altres llengües que expandiran el negoci literari en l'àmbit internacional, per als segons és una plataforma clau per a la difusió estratègica de la cultura catalana.
- 5 Un segon projecte amb vocació de projecció internacional va ser la nominació de la ciutat de Barcelona com a Ciutat de la Literatura UNESCO al si de la Xarxa de Ciutats Creatives al 2015. La integració de la ciutat catalana en el si de la xarxa internacional corresponia a una vocació de revaloritzar l'ecosistema cultural barceloní com a capital cultural de referència en el sector literari. Es diferencia de la Fira de Frankfurt en el seu punt de partida, que en el primer cas es centrava en la cultura catalana, i

particularment la literatura en català. La nominació permet ser membre permanent de la xarxa i tenir la consideració d'actor motor de bones pràctiques, sent un exemple per altres ciutats, i particularment desenvolupar accions de promoció de la literatura en l'àmbit intern, tot i que les sinèrgies entre ciutats són també un objectiu secundari de la xarxa.

- 6 La candidatura realitzada durant l'any 2015 permetia promocionar el discurs de les fortaleeses de Barcelona, entesa com a capital literària: la solidesa del seu capital literari, la diversitat de les institucions culturals dedicades a la literatura, una indústria del llibre prolífica i competitiva, la voluntat del treball de proximitat a través de les biblioteques i les llibreries, una programació d'activitats literàries i festivals que té com a colofó la festa de Sant Jordi, i l'experiència en el treball en xarxa⁶.
- 7 En el cas de Barcelona Ciutat de la Literatura, el projecte buscava un reconeixement internacional del valor essencial dels actors del món literari català com a exemple de bones pràctiques. Molt particularment, seguint les directives de la Xarxa de Ciutats Creatives UNESCO, la candidatura destacava els valors de professionalitat del món literari per tal de desenvolupar un impacte positiu en la societat, sent una de les bases principals tots aquells projectes situats a Barcelona que impulsen el desenvolupament social, com és el cas de la festivalització literària com a motor d'un accés a la cultura, per exemple. El projecte havia de donar comptes d'un equilibri en l'impacte interior i exterior de la literatura. En el cas del món literari barceloní amb impacte interior, hi constava, per una banda, tot el treball realitzat en favor de la difusió literària i l'accés a la cultura de cara als propis ciutadans. Per altra banda, hi constaven també tots els mecanismes del món literari dedicats a millorar el treball dels escriptors, com a actors de la creació literària, així com dels altres professionals imprescindibles del món literari (traductors, editors, llibreters, etc.)⁷.
- 8 L'aspecte de projecció exterior de la literatura catalana és el que més ens interessa per a analitzar l'impacte d'aquest projecte en la internacionalització global. Entre les propostes més rellevants orientades cap a la difusió internacional, constava una trobada internacional d'editors, en col·laboració amb el programa de l'Institut Ramon Llull que ja s'encarregava de convidar editors i escriptors estrangers (*Llull Fellowship*). L'Edita Fòrum es va celebrar al 2016 i al 2019 a la Universitat Pompeu Fabra⁸. La candidatura esmenta un focus específic de promoció de la literatura infantil i juvenil, secció del món literari amb reputació internacional que ha gaudit d'una bona representació amb la presència a les fires de literatura infantil i juvenil de Bolonya⁹.
- 9 Un segon projecte destacat en el programa de la capitalitat literària de Barcelona són les mobilitats com a potenciadores d'un intercanvi estratègic de coneixements, al mateix temps que permeten als creadors gaudir d'unes condicions òptimes per a l'escriptura. La ciutat es comprometia a acollir escriptors procedents de les altres ciutats de la xarxa en els festivals barcelonins, i de perpetuar la seva tasca com a Ciutat ICORN, refugi d'escriptors perseguits, liderada pel PEN Català. En la candidatura s'esmentaven també les mobilitats que realitzarien els escriptors barcelonins cap als festivals de les ciutats de la Xarxa de Ciutats de la Literatura UNESCO, i particularment, la Fira del Llibre de Varsòvia en què Barcelona va ser la convidada d'honor. Un últim aspecte de la candidatura adreçat a la projecció internacional es referia a la internacionalització de la festa de Sant Jordi, amb un focus de promoure les visites d'escriptors i professionals de la Xarxa.

- 10 Durant el primer quinquenni del projecte de Barcelona Ciutat de la Literatura UNESCO, la projecció exterior de la literatura barcelonina («feta a Barcelona») se centra en la participació en dues ciutats de la xarxa, el Festival d'Edimburg al 2018 i la Fira de Praga¹⁰. La participació a la Fira d'Edimburg es va concretar en un cabaret literari per mostrar una panoràmica de la poesia catalana, amb la presència dels poetes Mireia Calafell, Enric Casasses i Maria Cabrera. En la Fira del Llibre de Varsòvia del 2016, la comissària de l'Oficina UNESCO Barcelona Ciutat de la Literatura, l'escriptora Marina Espasa, va participar en una taula rodona amb membres de l'oficina homòloga polonesa. Deu escriptors van participar presencialment en 27 activitats, amb un públic de 600 persones. Les 61 activitats organitzades per l'IRL van agrupar un públic de 2.400 espectadors¹¹.
- 11 Una de les grans cites orquestrades entre l'Institut de Cultura de Barcelona, seu de l'Oficina UNESCO Barcelona Ciutat de la Literatura, i l'Institut Ramon Llull va tenir lloc quan Barcelona va ser la convidada d'Honor a la 45a edició de la Fira del Llibre de Buenos Aires, del 25 d'abril al 12 de maig. Una de les característiques principals de la fira és el miler d'activitats que s'hi realitzen, atraient més de 12.000 professionals. La cita bonaerense va permetre la mobilitat de 56 escriptors. L'Ajuntament de Barcelona i l'Institut Ramon Llull van pilotar la missió, aconseguint l'adhesió del Departament de Cultura de la Generalitat de Catalunya, el Govern de les Illes Balears, la Generalitat Valenciana, el Govern d'Andorra, la Fundació Ramon Llull, Acción Cultural Española (AC/E), el Gremi d'Editors de Catalunya i Editors.cat. L'estand de la fira va permetre posar a disposició del públic 700 títols de més de 350 autors, i alhora permetre un espai pels intercanvis professionals, on van assistir 37 editors i professionals de per tal de facilitar acords de traducció. La presència estrella de la cantant Sílvia Pérez Cruz i d'Héctor Lozano, guionista de la sèrie de televisió *Merlí*, van complementar la presència dels 35 autors, en una estratègia promocional de la cultura catalana en la seva vessant internacional dirigida al gran públic¹².

L'Institut Ramon Llull i la projecció exterior de la literatura catalana

- 12 La tasca de difusió internacional de la literatura catalana de l'Institut Ramon Llull es va iniciar molt abans del focus sobre Barcelona com a capital literària UNESCO amb la nominació del 2015. Concretament, va ser a partir de la Fira de Frankfurt del 2007 que es va impulsar de forma més intensiva aquesta promoció en el cas de la literatura, donada l'oportunitat i l'interès suscitat a partir d'aquell moment.
- 13 En termes geopolítics, la nominació de Barcelona Ciutat de la Literatura UNESCO va arribar quan el procés independentista estava en el seu moment àlgid, entre la consulta del 2014 i el referèndum del 2017. L'interès per la literatura catalana amb motiu del procés independentista s'ha percebut, per part de l'Institut Ramon Llull, en alguns territoris puntuals amb característiques amb les que es poden establir similituds, com ara el Quebec. Si bé el procés podia fomentar l'interès en alguns territoris i en d'altres senzillament no tenia cap impacte, en canvi «el que també s'ha donat són les interferències que s'han desenvolupat des de les institucions espanyoles», explica Raül-David Martínez, des de l'IRL a París, com ara el boicot a la presentació del llibre d'Albert Sánchez Piñol, *Victus*, a Utrecht. Mesurar aquest impacte no és senzill, especialment en la recepció final lectora: «Des del públic final, no se sap. Es relacionen a través de

convenis amb organitzadors professionals. Però també és cert que no és un medi impermeable a la política¹³.»

- 14 La interacció del món del llibre, incloent la seva projecció exterior com a foment de la cultura catalana, amb el món polític ha resultat en un àmbit local –el català i l'espanyol– en mediàtiques polèmiques quan hi ha hagut invitacions oficials als grans esdeveniments literaris. La inclusió dels escriptors catalans en llengua castellana en la invitació de Frankfurt 2007 es va denegar perquè s'havia convidat a una cultura («I quan es convida a la literatura per catalana es convida a una llengua, quan es convida a un territori és diferent», explica Raül-David Martínez¹⁴), però el 2013 es va acceptar al Saló del Llibre de París, perquè en aquesta ocasió es va convidar a la ciutat de Barcelona.
- 15 El 2015, la literatura en català ja era present en les grans cites internacionals del llibre, de múltiples maneres. Les fires de Frankfurt i Bolonya –la cita europea més important en llibre infantil i juvenil– compten amb un estand permanent de l'Institut Ramon Llull i l'Associació d'Escriptors en Llengua Catalana; l'Associació Col·legial d'Escriptors de Catalunya també participa en l'estand alemany i l'Institut Català de les Empreses Culturals en el cas de la cita italiana. Aquesta aliança estratègica en les grans cites europees del llibre permet comprendre la importància de l'obertura europea com a mercat econòmic i no únicament com a estratègia de promoció de la literatura com a identitat.
- 16 Concretament, és rellevant destacar que, el 2017, la convidada d'honor de la Fira del Llibre Infantil i Juvenil de Bolonya van ser Catalunya i les Illes Balears, en una operació rellevant de projecció d'un sector literari prolífic i rellevant en el negoci del llibre en català. L'esdeveniment es va dotar de tots els actius per a una àmplia promoció, amb dues exposicions produïdes per a l'ocasió, un programa d'activitats celebrades per tota la ciutat, a més de les activitats professionals habituals. L'estand col·lectiu va acollir editorials i institucions catalanes de tots els territoris, amb la col·laboració de la Generalitat de Catalunya, el Govern Balear i la Generalitat Valenciana. Quantitativament, la potencialitat d'un esdeveniment d'aquest tipus es pot calcular tenint en compte per exemple que l'Institut Ramon Llull va quadruplicar les cites amb agències i editorials internacionals respecte de l'any anterior¹⁵.
- 17 En l'àmbit europeu, l'Institut Ramon Llull assisteix regularment a la fira del llibre de Londres i al Saló del Llibre de París. En el cas de la capital francesa, la presència d'escriptors en català s'ha consolidat en les darreres edicions de la *Nuit de la Littérature*¹⁶ o el *Marché de la poésie*¹⁷, i el 2018 una col·laboració amb el PEN francès a París va motivar la participació de l'editora Eugènia Broggi i l'escriptor Jordi Nopca¹⁸. Enguany, la *London Book Fair* ha triat la cultura catalana per al seu «Spotlight. Books in Catalan» amb un festival pluridisciplinari dirigit al públic general, sota el títol «Spotlight on Catalan Culture in the UK».
- 18 Des del 2007, l'Institut Ramon Llull organitza una missió internacional (*Llull fellowship*) d'editors internacionals que són convidats a Catalunya per a profunditzar en el coneixement del catàleg editorial en català. El 2017, en col·laboració amb l'Institut Ramon Llull, es va convidar a programadors internacionals als festivals catalans de poesia per tal de promocionar aquest gènere literari¹⁹. Aquell mateix any, per primer cop, la missió d'editors internacionals coincidia amb la Setmana del llibre en Català, fusionant un esdeveniment adreçat als lectors catalans i una cita professional d'alt nivell amb el camp editorial estranger. El 2018, ja eren 18 els editors internacionals

presentes per segon cop a la cita de la Setmana del Llibre en Català (10 de ficció literària i 8 de literatura infantil i juvenil).

- 19 En territoris com el Canadà, la literatura catalana ha estat present a l'IFOA, *International Festival of Authors de Toronto*, amb un focus al 2015 que va comptar amb la presència de 8 autors²⁰ que van veure les seves obres promogudes a la traducció anglesa²¹. La presència d'autors catalans ha perdurat en el temps, repetint-se en les edicions de 2017 i 2018²².
- 20 És destacable en termes d'estratègia promocional, la invitació d'honor del Festival Internacional de Literatura de Montréal al 2018, amb la participació de Lluís Llach, Xavier Bosch i Ramon Erra. Tractant-se d'un dels festivals literaris més rellevants d'Amèrica del Nord, no és negligible l'interès de la ciutat quebequesa, mantingut al llarg del temps, en un moment geopolític de gran atenció internacional com la tardor del 2018. Un espectacle de teatre va homenatjar les obres de Mercè Rodoreda, i altres disciplines artístiques programades en el marc del festival van acollir una creació multidisciplinària de l'escriptora Imma Monsó, la ballarina Sol Picó i la saxofonista Mireia Tejero²³.
- 21 Nova York és un altre enclavament estratègic de la promoció exterior de la literatura catalana, amb la seu de l'Institut Ramon Llull. Des del 2015, escriptors catalans han participat a la programació de *New Literatures from Europe*, una iniciativa promoguda pels instituts culturals europeus amb seu a la ciutat²⁴. Complementàriament, la residència d'escriptors Art Omi – Ledig House de Nova York realitza una funció secundària de promoció de l'escriptor a l'estranger, ja que a més de facilitar la creació a través de la residència d'escriptura, permet als escriptors fer xarxa i participar en esdeveniments literaris. Des del 2017, l'IRL col·labora amb la Fundació Han Nefkens i Art Omi per a la difusió exterior dels creadors catalans i la seva participació en actes culturals. El 2018, es va col·laborar amb el *PEN World Voices Festival* de Nova York, amb la presència d'Alicia Kopf i Maria Cabrera²⁵.
- 22 En els territoris llatinoamericans, a més a més de la Fira de Buenos Aires, el 2017, 2018 i 2020 l'ICEC i l'IRL van assistir a la Fira del Llibre de Guadalajara per tal d'impulsar les traduccions al castellà en el mercat llatinoamericà²⁶.
- 23 Més enllà de la mobilitat dels autors catalans als festivals internacionals o la presència en fires i salons del llibre, les subvencions de l'Institut Ramon Llull dedicades a la promoció exterior de la literatura es diversifiquen en múltiples possibilitats. Existeix una línia de difusió de les novetats editorials en traducció, realització d'activitats de promoció exterior des del 2017, i ajuts per a realitzar mostres de traducció per a les agències literàries catalanes i per a la publicació a l'estranger d'obres il·lustrades. En l'àmbit de la traducció literària, les línies de subvencions de l'Institut Ramon Llull inclouen residències per als traductors de literatura catalana, subvencions per a la traducció d'obres literàries, i un programa de suport per a traductors literaris per fomentar la traducció d'autors patrimonials.
- 24 La línia d'ajuts a la mobilitat d'autors per a les activitats culturals a l'estranger va permetre el 2017 el desplaçament de Miquel de Palol a la FIL de Montréal, un territori particularment sensible a la cultura i a la situació de Catalunya durant el procés²⁷. Aquell mateix any Mireia Calafell també va assistir a l'*International Festival of Authors de Toronto*, i a França, Joan Margarit va participar al *Marché de la Poésie* i Ramon Erra a la *Nuit de la Littérature*.

- 25 En termes de presència en plataformes globals d'internet, des del 2017, els autors catalans apareixen a Lyrikline (Literaturwerkstatt Berlin, n.d.), una pàgina web que allotja actualment més de 1.500 enregistraments de poetes en 89 llengües diferents, amb la col·laboració de Catalunya Ràdio, la Biblioteca de Catalunya i la Fundació Palau i Fabre.
- 26 La crisi de la pandèmia de la COVID19 no va modificar els objectius de l'Institut Ramon Llull respecte a la internacionalització de la literatura catalana, particularment en el referent al foment de les traduccions, la interacció entre escriptors i agents literaris i els serveis als traductors literaris del català a altres llengües²⁸. En els últims anys, els autors més traduïts del català provenen d'un catàleg que combina clàssics i contemporanis: Mercè Rodoreda, Jaume Cabré, Ramon Llull, Albert Sánchez Piñol, Carme Riera, Quim Monzó, Josep Pla o Alicia Kopf. La diversitat d'autors certifica la qualitat de les obres, excloent qualsevol tendència transitòria. El catàleg literari francès compta amb 665 títols traduïts del català, sent França un dels països que més autors catalans tradueix²⁹.

Presència de la literatura en català en les grans cites internacionals del llibre

ANY	ESDEVENIMENT	PAIS	AUTORS	ASSIS.
2015	Fira de Frankfurt	Alemanya	3	
2015	LitCologne	Alemanya	IRL	
2015	Festival Internacional de Literatura de Sofia	Bulgària	1	
2015	International Festival of Authors of Toronto (IFOA): CATALONIA @IFOA	Canadà	8	1.400
2015	Jornades de Poesia de Ciudad de Bogotà	Colòmbia	1	
2015	BEA	Estats Units	3	
2015	New Literatures from Europe (New York)	Estats Units	1	
2015	Saló del Llibre de París	França	1	
2015	Nuit de la littérature de París	França	1	
2015	Fira de Bolonya	Itàlia	IRL	
2015	Instituto Cervantes de Roma	Itàlia	3	
2015	Fira del llibre de Varsòvia	Polònia	2	
2015	Fira del llibre de Londres	Regne Unit	1	
2015	Stanza Festival	Regne Unit	IRL	

2015	Göteborg	Suècia	IRL	
2016	Fira de Frankfurt	Alemanya	Stand col.	
2016	Association of writers and writing programs (AWP) (Los Angeles)	Estats Units	IRL	
2016	New Literatures from Europe (New York)	Estats Units	1	
2016	Saló del Llibre de París	França	IRL	
2016	Fira de Bolonya	Itàlia	IRL	
2016	Fira del llibre de Varsòvia: Barcelona i la literatura catalana	Polònia	10	600
2016	Fira del llibre de Londres	Regne Unit	IRL	
2017	Fira de Frankfurt	Alemanya	Stand col.	
2017	Slam Poetry Berlin	Alemanya	1	
2017	Feria de Editores de Buenos Aires	Argentina	IRL	
2017	FIL Montréal	Canadà	1	
2017	IFOA Toronto	Canadà	1	
2017	Alan Cheuse International Writers Center de Washington	Estats Units	1	
2017	Festival Internacional de la BD d'Angouleme	França	IRL	
2017	Saló del Llibre de París	França	IRL	
2017	Nuit de la littérature de París	França	1	
2017	Marché de la poésie de París	França	1	
2017	Jerusalem	Israel	IRL	
2017	Fira de Bolonya: CONVIDADA D'HONOR "Books in catalan"	Itàlia	12	879
2017	Feria Internacional del Libro de Guadalajara	Mèxic	IRL	
2017	Fira del llibre de Varsòvia	Polònia	IRL	
2017	Fira del llibre de Londres	Regne Unit	IRL	

2017	African Poetry Festival de Durban	Sud Àfrica	1	
2017	Istambul	Turquia	2	
2017	Festival Internacional de Literatura d'Odessa	Ucraïna	1	
2017	Pequín	Xina	IRL	
2018	Fira de Frankfurt	Alemanya	Stand col.	
2018	Feria de Editores de Buenos Aires	Argentina	IRL	
2018	FIL Montréal. CONVIDADA D'HONOR	Canadà	3	
2018	IFOA Toronto	Canadà	1	
2018	Festival de Literatura del Caire	Egipte	1	
2018	Book Expo America	Estats Units	IRL	
2018	New York Rights Fair	Estats Units	IRL	
2018	Association of writers and Writing Programs	Estats Units	IRL	
2018	PEN World Voices Festival (New York)	Estats Units	2	
2018	Saló del Llibre de París	França	IRL	
2018	Activitats del PEN francès a París	França	1	
2018	Nuit de la littérature de París	França	1	
2018	Marché de la poésie de París	França	2	
2018	Festival de Literatura de Kerala	India	1	
2018	Fira de Bolonya	Itàlia	Stand col.	
2018	Fira de Guadalajara	Mèxic	IRL + ICEC	
2018	Fira del llibre de Varsòvia	Polònia	IRL	
2018	Fira del llibre de Londres	Regne Unit	IRL	
2018	African Poetry Festival de Durban	Sud Àfrica	1	

2018	ITEP Fellowship Istambul	Turquia	IRL	
2018	Fira del llibre de Beijing	Xina	IRL	
2019	Fira del llibre de Frankfurt	Alemanya	Stand col.	
2019	Fira del Llibre de Leipzig	Alemanya	IRL	
2019	Feria Internacional del Libro de Buenos Aires	Argentina	56	
2019	Book Expo America	Estats Units	IRL	
2019	Salon du livre et de la presse jeunesse de Montreuil	França	IRL	
2019	Fira del llibre de Paris	França	IRL	
2019	Fira del llibre de Bolonya	Itàlia	IRL	
2019	FIL Guadalajara	Mèxic	IRL	
2019	Fira del llibre de Londres	Regne Unit	IRL	
2019	Fira del llibre de Beijing	Xina	IRL	
2020	Festival de poesia de dones Shamrock (digital): Focus català	Alemanya	4	
2020	Salon du livre et de la presse jeunesse de Montreuil (virtual)	França	IRL	
2020	Nuit de la littérature de Paris (virtual)	França		
2020	FIL Guadalajara (virtual)	Mèxic	2	
2020	Festival Correntes d'Escritas: focus literatura catalana	Portugal	5	
2020	Istambul Poetry Festival (virtual)	Turquia		
2021	Fira de Frankfurt	Alemanya	Stand col.	
2021	PEN World Voices Festival (New York)	Estats Units	1	
2021	Marché de la poésie de Paris	França	2	
2021	FIL Guadalajara (virtual)	Mèxic	2	
2021	Fira del llibre de Londres: CATALAN SPOTLIGHT	Regne Unit	2	

(Font: Memòries Institut Ramon Llull 2015-2021)

Conclusions

- 27 La literatura en català s'ha dotat d'instruments institucionals per a la seva projecció internacional, el que li ha permès de compensar el desequilibri estructural de no poder comptar amb els mecanismes estatals per a una promoció que li permetés ser visible en un mercat cultural global. La diversitat d'actors implicats en aquestes polítiques culturals és un punt fort mostrant la integralitat del fet literari, en el que tots els professionals contribueixen a exportar les obres literàries. La qualitat de les obres es pot constatar partint de la vitalitat de les traduccions, repartides per tot el món, i que consten tant de *long-sellers* com de clàssics i autors contemporanis. Alhora, la constant demanda d'escriptors arreu del món en festivals culturals mostra el dinamisme de la creació literària contemporània. Analitzant la qualitat i la quantitat dels esdeveniments literaris internacionals on participa la literatura en català, podem afirmar que la presència internacional respon a una evolució consolidada constant, que gaudeix de bona salut a les principals cites internacionals literàries, sense que sembli afectar-li altres contextos socials. Aquest aspecte de salut positiva no exclou que es pugui afirmar que la representació identitària de Catalunya que contenen les obres és una potencialitat rellevant de presència global: a partir de l'exportació d'obres literàries en català s'estan difonent representacions literàries de la societat catalana. Altres disciplines artístiques han tingut una trajectòria menys intensa en la seva difusió, però en el cas de la literatura, l'experiència i la cooperació interinstitucional i interprofessional ha permès de garantir-ne la presència, i podríem afirmar que també l'èxit, en les principals cites globals del món literari.
-

BIBLIOGRAPHIE

- AJUNTAMENT DE BARCELONA. Barcelona Ciutat de la literatura. Candidatura per a la Xarxa de Ciutats Creatives UNESCO. Barcelona: 2015.
- AJUNTAMENT DE BARCELONA. Barcelona Ciutat de la literatura UNESCO 2016-2019. Monitoring report. Barcelona: 2019.
- ANDERSON, Benedict. *Imagined Communities* (2nd. ed.). Londres: Verso, 1991.
- CASANOVA, Pascale. *La République mondiale des lettres*. Paris: Points essais, 2008.
- DUBOIS, Jacques. *L'Institution de la littérature*. Bruxelles: Labor, 1978.
- ESCARPIT, Robert. *La Littérature et le social*. Paris: Flammarion, 1970.
- GRISWOLD, Wendy. «History + Resources = A Sense of Place». *Maine Policy Review* 11.1 (2002), p. 76-84.
- INSTITUT RAMON LLULL. Memòria Institut Ramon Llull. Barcelona: 2015.
- INSTITUT RAMON LLULL. Memòria Institut Ramon Llull. Barcelona: 2016.
-

- INSTITUT RAMON LLULL. Memòria Institut Ramon Llull. Barcelona: 2017.
- INSTITUT RAMON LLULL. Memòria Institut Ramon Llull. Barcelona: 2018.
- INSTITUT RAMON LLULL. Memòria Institut Ramon Llull. Barcelona: 2020.
- INSTITUT RAMON LLULL. Memòria Institut Ramon Llull. Barcelona: 2021.
- INSTITUT RAMON LLULL. https://www.llull.cat/catala/literatura/trac_traduuccions.cfm [Consultat el 8-12-2022]
- LITERATURWERKSTATT BERLIN (N.D.), Lirikline. <https://www.lirikline.org/en/home> [Consultat el 8-12-2022]
- PATRICIO MULERO, Maria; RIUS ULLDEMOLINS, Joaquim. «From creative city to generative governance of the cultural policy system? The case of Barcelona's candidature as UNESCO City of Literature». *City, Culture and Society*. 10C (2017), p. 1-10.
- PREMSA. Barcelona, Ciutat convidada d'Honor a la 45^a. Feria Internacional del Libro de Buenos Aires. Dossier de premsa: Barcelona, 2019.
- SAPIRO, Gisèle. *La sociologie de la littérature*. Paris: La découverte, 2014.
- THIESSE, Anne-Marie. *La création des identités nationales*. Paris: Seuil, 1999.
- MARTIN ZAMORANO, Mariano; RIUS ULLDEMOLINS, Joaquim. «¿La diplomacia cultural, una política de Estado? Articulación y descoordinación intergubernamental en la acción cultural exterior del Estado español». *Revista d'Estudis Autònoms i Federals*, núm. 24 (2016), p. 115-154

NOTES

1. CASANOVA, Pascale. *La République mondiale des lettres*. París: Points essais, 2008.
2. El que no significa que no existís cap mena de diplomàcia cultural espanyola sota el franquisme, però les estratègies internacionals de les comunitats autònomes es desenvolupen posteriorment, veure MARTIN ZAMORANO, Mariano; RIUS ULLDEMOLINS, Joaquim. «¿La diplomacia cultural, una política de Estado? Articulación y descoordinación intergubernamental en la acción cultural exterior del Estado español». *Revista d'Estudis Autònoms i Federals*, núm. 24 (2016), p. 115-154.
3. DUBOIS, Jacques. *L'Institution de la littérature*. Brussel·les: Labor, 1978; ESCARPIT, Robert. *La Littérature et le social*. París: Flammarion, 1970; SAPIRO, Gisèle. *La sociologie de la littérature*. París: La découverte, 2014.
4. ANDERSON, Benedict. *Imagined Communities* (2nd. ed.). Londres: Verso, 1991; GRISWOLD, Wendy. «History + Resources = A Sense of Place». *Maine Policy Review* 11.1 (2002), p. 76-84; THIESSE, Anne-Marie. *La création des identités nationales*. París: Seuil, 1999.
5. Entrevista realitzada a l'octubre 2022.
6. PATRICIO MULERO, Maria; RIUS ULLDEMOLINS, Joaquim. «From creative city to generative governance of the cultural policy system? The case of Barcelona's candidature as UNESCO City of Literature». *City, Culture and Society*. 10C (2017), p. 1-10.
7. AJUNTAMENT DE BARCELONA. *Barcelona Ciutat de la literatura. Candidatura per a la Xarxa de Ciutats Creatives UNESCO*. Barcelona: 2015.
8. AJUNTAMENT DE BARCELONA. *Barcelona Ciutat de la literatura UNESCO 2016-2019. Monitoring report*. Barcelona: 2019.

9. AJUNTAMENT DE BARCELONA. *Barcelona Ciutat de la literatura. Candidatura per a la Xarxa de Ciutats Creatives UNESCO*. Barcelona: 2015.
10. AJUNTAMENT DE BARCELONA. *Barcelona Ciutat de la literatura UNESCO 2016-2019. Monitoring report*. Barcelona: 2019.
11. INSTITUT RAMON LLULL. *Memòria Institut Ramon Llull*. Barcelona: 2016.
12. *Barcelona, Ciutat convidada d'Honor a la 45^a. Feria Internacional del Libro de Buenos Aires*. Dossier de premsa: Barcelona, 2019.
13. Entrevista realitzada a l'octubre 2022.
14. Entrevista realitzada a l'octubre 2022.
15. L'Institut Ramon Llull va dur a terme 125 reunions amb representants editorials de 32 països diferents; especialment procedents de França, Itàlia i Regne Unit. A aquesta xifra s'haurien de sumar les reunions que van realitzar la quarantena d'editorials catalanes presents a l'estand col·lectiu, veure INSTITUT RAMON LLULL. *Memòria Institut Ramon Llull*. Barcelona: 2017. En termes d'assistents, van participar-hi David Cirici, Pierdomenico Baccalario, Maite Carranza, Care Santos, Anna Manso, Anna Llenas i Jordi Sierra i Fabra; els traductors Anna Casassas i Francesco Ferrucci; i els il·lustradors Ignasi Blanch, Pilarín Bayés, Arnal Ballester, María Girón i Miguel Gallardo.
16. El 2015 va assistir-hi Imma Monsó; el 2017 va fer-ho Ramon Erra; el 2018, Eduard Màrquez;
17. El 2017 va assistir-hi el poeta Joan Margarit; el 2018, els dos poetes Dolors Miquel i Marc Romera van realitzar una lectura bilingüe amb Philippe Beck i Esther Tellermann;
18. INSTITUT RAMON LLULL. *Memòria Institut Ramon Llull*. Barcelona: 2018.
19. Al 2017, hi van assistir l'Istanbul Poetry Festival, International Festival Meridian d'Ucraïna i el Marché de la Poésie de París (que va concretar una invitació aquell mateix any).
20. Anna Aguilar-Amat, Flàvia Company, Marc Pastor, Jordi Puntí, Toni Sala, Martí Sales, Francesc Serés i Teresa Solana.
21. INSTITUT RAMON LLULL. *Memòria Institut Ramon Llull*. Barcelona: 2015.
22. INSTITUT RAMON LLULL. *Memòria Institut Ramon Llull*. Barcelona: 2017; INSTITUT RAMON LLULL. *Memòria Institut Ramon Llull*. Barcelona: 2018.
23. INSTITUT RAMON LLULL. *Memòria Institut Ramon Llull*. Barcelona: 2018.
24. Hi han assistit Jordi Puntí (2015) i Martí Sales (2016) veure INSTITUT RAMON LLULL. *Memòria Institut Ramon Llull*. Barcelona: 2015.
25. INSTITUT RAMON LLULL. *Memòria Institut Ramon Llull*. Barcelona: 2017.
26. INSTITUT RAMON LLULL. *Memòria Institut Ramon Llull*. Barcelona: 2017; INSTITUT RAMON LLULL. *Memòria Institut Ramon Llull*. Barcelona: 2018; INSTITUT RAMON LLULL. *Memòria Institut Ramon Llull*. Barcelona: 2020.
27. Entrevista realitzada a l'octubre 2022.
28. INSTITUT RAMON LLULL. *Memòria Institut Ramon Llull*. Barcelona: 2020; INSTITUT RAMON LLULL. *Memòria Institut Ramon Llull*. Barcelona: 2021.
29. INSTITUT RAMON LLULL. *Memòria Institut Ramon Llull*. Barcelona: 2022.

RÉSUMÉS

La projecció internacional de la cultura catalana és una de les missions institucionals de Catalunya des de la recuperació de la democràcia. La intensificació de les accions per a difondre

la cultura com a fet diferencial de la identitat catalana s'inicia des de finals dels anys vuitanta. No obstant, als inicis del segle XXI alguns esdeveniments concrets, com la Fira de Frankfurt del 2007 o la nominació de Barcelona com a Ciutat de la Literatura UNESCO el 2015 reafirmen i potencien la tasca realitzada per institucions que treballen estrictament a nivell internacional, com l'Institut Ramon Llull, o en una altra mesura la Generalitat de Catalunya o l'Institut de Cultura de Barcelona. En el present article revisarem els principals esdeveniments relacionats amb la projecció internacional de la literatura catalana durant el segle XXI, per tal d'entendre com aquestes accions de política estratègica esdevenen un motor essencial per potenciar la visibilitat de la cultura catalana com a identitat en l'àmbit global.

La projection à l'étranger de la culture catalane est l'une des missions institutionnelles de la Catalogne depuis le retour de la démocratie. L'intensification des actions de diffusion de la culture comme fait différentiel de l'identité catalane remonte au début des années 1980. Toutefois, au début du XXIe siècle, certains événements concrets (la Foire du livre de Francfort de 2007 ou encore la nomination de Barcelone au sein du réseau des villes littéraires Unesco depuis 2015) réaffirment et renforcent les travaux réalisés par des institutions à la portée internationale comme l'Institut Ramon Llull, ou dans une moindre mesure la Generalitat de Catalunya ou encore l'Institut de Cultura de Barcelone. Dans cet article, il sera question de rappeler les principaux événements en lien avec la projection internationale de la littérature catalane au XXIe siècle afin d'entrevoir comment ces actions de politique stratégique deviennent un moteur essentiel pour promouvoir la visibilité de la culture catalane comme identité à l'échelle globale.

The international projection of Catalan culture is one of the institutional missions of Catalonia since the recovery of democracy. The intensification of activities to promote culture as a distinctive feature of Catalan identity began at the end of the 80s. However, at the beginning of the 21st century, some specific events, such as the Frankfurt Book Fair in 2007 or the nomination of Barcelona as a UNESCO City of Literature in 2015, reaffirm and strengthen the work carried out by institutions that work strictly on an international level, such as the Ramon Llull Institute, or to a different extent the Generalitat de Catalunya or the Institut de Cultura de Barcelona. In the present article, we review the main events related to the international projection of Catalan literature during the 21st century, in order to understand how these political and administrative actions have become a key factor in making Catalan culture visible as an identity in the global arena.

INDEX

Mots-clés : diplomatie culturelle, littérature catalane, projection internationale, politique culturelle, mobilité artistique

motsclesca diplomàcia cultural, literatura catalana, projecció internacional, política cultural, mobilitat dels artistes

Keywords : cultural diplomacy, catalan literature, international projection, cultural policies, artists mobility

AUTEUR

MARIA PATRICIO MULERO

Université Toulouse 1 Capitole – LLA Créatis

maria.patricio-mulero[at]ut-capitole.fr